

Міністерство охорони здоров'я України
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до лекцій

Навчальна дисципліна «Основи патентознавства»

Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 222 «Медицина»

Кафедра аналітичної, фізичної та колоїдної хімії

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії

Протокол № 1 від 26 серпня 2022р.

Розглянуто та затверджено на засіданні ЦМК з природничих дисциплін

Протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.

Лекція № 1 «Авторське право та суміжні права»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) усвідомлювати значущість інтелектуальної власності у сфері медицини;
- 2) розуміти суть поняття «авторське право» з точки зору медицини;
- 3) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Мета лекції:

1) дидактична мета – розкрити поняття «інтелектуальна власність» відповідно до потреб та інтересів галузі охорони здоров'я; розкрити поняття «авторське право» з точки зору медицини; проаналізувати виникнення і здійснення суміжних прав.

2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;

3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати загальні відомості щодо системи інтелектуальної власності;
- 2) уміти класифікувати об'єкти інтелектуальної власності відповідно до потреб та інтересів сфери охорони здоров'я;
- 3) уміти ідентифікувати об'єкти авторського права з точки зору медицини.

План лекції:

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Інтелектуальна власність у сфері охорони здоров'я.
  - 2.2. Загальні відомості про авторське право та суміжні права.
  - 2.3. Авторське право у сфері медицини.
3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Сучасні дослідники у сфері права визначають порушення авторського права як дії, спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди. Враховуючи правовий і демократичний шлях розвитку та євроінтеграційні	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.

	<p>прагнення української держави, підкреслимо, що серед багатьох факторів належний та дієвий захист авторського права є також важливим чинником цього комплексного процесу. Охорона авторського права і ефективна боротьба з різноманітними видами його порушень забезпечать можливість Україні удосконалювати відповідне законодавство та успішно співпрацювати у цій сфері з розвиненими країнами світу.</p>		
Інтелектуальна власність у сфері охорони здоров'я	<p>Право інтелектуальної власності у сфері медицини – це сукупність прав, які виникають у людини, щодо створеного нею результату інтелектуальної, творчої діяльності у промисловій (виробничій), науковій, літературній, художній та інших сферах, права які охороняються законом на об'єкти авторського права, права на відкриття, промислової власності та інші результати творчої діяльності (право на торговельну марку, комерційне найменування, ноу-хау) в сфері медицини.</p> <p>Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності у сфері медицини:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) об'єкти авторського права і суміжних прав. 2) об'єкти патентного права (винаходи, корисні моделі, промислові зразки). 3) об'єкти права інтелектуальної власності, які є позначеннями (фірмові найменування, торговельні марки та географічні зазначення); 4) нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності (наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, топографії інтегральних мікросхем, селекційні досягнення, комерційна таємниця, тощо). <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p>	Оволодіти знаннями щодо системи інтелектуальної власності відповідно до потреб та інтересів галузі охорони здоров'я.	15 хв.
Загальні відомості про авторське право та суміжні права.	<p>Об'єкти авторського права:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру; 2) виступи, лекції, промови, проповіді та 	Оволодіти знаннями щодо основ авторського права та суміжних прав.	10 хв.

	<p>інші усні твори; 3) комп'ютерні програми; 4) бази даних; 5) музичні твори з текстом і без тексту; 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; 7) аудіовізуальні твори; 8) твори образотворчого мистецтва; 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва; 10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії; 11) твори ужиткового мистецтва; 12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори; 13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу; 14) похідні твори; 15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори; 16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів; 17) інші твори.</p> <p>Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.</p> <p>Об'єкти суміжних прав:</p> <p>а) виконання літературних, драматичних, музичних, музично-драматичних, хореографічних, фольклорних та інших творів; б) фонограми, відеограми; в) передачі (програми) організацій мовлення.</p> <p><i>Розглянути кейс 2.</i></p>		
Авторське	У вигляді	активного	Розкрити значення 15

право у сфері медицини	діалогу/дискусії/обговорення разом з аудиторією ідентифікувати об'єкти авторського права у сфері медицини. <i>Розглянути кейс 3.</i>	авторського права у сфері медицини.	хв.
Підсумки	<p>Порушення авторських прав є однією з гострих проблем для України. Вона залишається невирішеною і продовжує наносити серйозну економічну шкоду зарубіжним та українським правовласникам.</p> <p>Приймаючи до уваги удосконалення різноманітних форм і засобів порушення авторського права у сучасних високотехнологічних умовах розвитку суспільства, що має тенденцію до глобалізації та враховуючи малоефективну систему протидії цьому негативному процесу в Україні, означена проблема сьогодні набуває для нашої держави додаткової актуальності. В Україні в останні роки, на жаль, має місце тенденція зростання кількості ті різноманітності порушень авторського права, зокрема піратства і плагіату. Також не знижується вже протягом багатьох років і залишається одним із найбільш високих у світі рівень порушення майнових авторських прав в мережі Інтернет (Інтернет-піратство).</p>	Узагальнити отримані знання та акцентувати увагу на існуючих проблемах.	3 хв.

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.1)

У галузі охорони здоров'я об'єктами інтелектуальної власності є:

- ✦ оригінальні назви лікарських засобів;
- ✦ наукові твори у сфері медицини;
- ✦ пристрої,
- ✦ інструменти, які використовуються в діагностиці або лікуванні;
- ✦ логотипи фармацевтичних фірм;
- ✦ лікарський засіб, форма його випуску;
- ✦ спосіб лікування, діагностики чи оздоровлення.

Які з них є об'єктами:

- 1) авторських та суміжних прав;
- 2) патентного права;
- 3) позначення?

Кейс 2 (до питання 2.2)

Класифікуйте об'єкти інтелектуальної власності з переліку:

- ✦ винаходи,
- ✦ корисні моделі,
- ✦ промислові зразки,
- ✦ компонування (топографії) інтегральних мікросхем,
- ✦ відеограми,
- ✦ фонограми,
- ✦ художні твори,
- ✦ раціоналізаторські пропозиції,
- ✦ компіляції даних (бази даних),
- ✦ сорти рослин,
- ✦ породи тварин,
- ✦ географічні зазначення, комерційні (фірмові) найменування,
- ✦ торговельні марки (знаки для товарів і послуг),
- ✦ комп'ютерні програми,
- ✦ літературні твори,
- ✦ комерційні таємниці, виконання,
- ✦ передачі (програми) організацій мовлення;

за видом правової охорони на 2 групи:

- охороняються патентним правом,
- охороняються авторським правом та суміжними правами.

Кейс 3 (до питання 2.3)

Користуючись повним переліком об'єктів авторського права відповідно до статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права», назвати об'єкти авторського права у сфері медицини.

Стаття 8. Об'єкти авторського права

1. Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

- 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) комп'ютерні програми;
- 4) бази даних;
- 5) музичні твори з текстом і без тексту;
- 6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;
- 7) аудіовізуальні твори;
- 8) твори образотворчого мистецтва;
- 9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;
- 10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;

11) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;

{Пункт 11 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 850-IV від 22.05.2003}

12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;

13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;

14) похідні твори;

15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за добором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини;

16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

17) інші твори.

2. Охороні за цим Законом підлягають всі твори, зазначені у частині першій цієї статті, як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо).

3. Передбачена цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі.

Рекомендована література

Основна

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 5-10.

2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII, статті 1, 7-10, 35-37 : станом на 5 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426, 433-456 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Система інтелектуальної власності.
2. Об'єкти та суб'єкти авторського права і суміжних прав.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Гождзінський С.М. доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.

Лекція № 2 «Патенти на винаходи»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони винаходів (корисних моделей);
- 2) розуміти суть поняття «винахід (корисна модель)» з точки зору медицини;
- 3) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Мета лекції:

1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо правової охорони винаходів (корисних моделей); розкрити поняття «винахід (корисна модель)» з точки зору медицини; проаналізувати відмінність між винаходом та корисною моделлю.

2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;

3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати основи правової охорони винаходів (корисних моделей);
- 2) уміти ідентифікувати об'єкти винаходу (корисної моделі) з точки зору медицини.

План лекції:

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Загальні відомості про винахід (корисну модель).
  - 2.2. Відмінність між винаходом та корисною моделлю.
  - 2.3. Винаходи (корисні моделі) у сфері медицини.
3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Особливе місце в системі цивільного права для сфери медицини посідає патентне право. Результати інтелектуальної діяльності винахідників, медиків-винахідників відображаються в об'єктах патентного права. Промислова власність – результати науково-технічної творчості людини, які можуть бути використані для потреб суспільства в будь-якій доцільній діяльності людей.	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.

	<p>Всі питання, пов'язані з одержанням та використанням права власності на винаходи, регулюються Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».</p>		
<p>Загальні відомості про винахід (корисну модель).</p>	<p>Винахід (корисна модель) – результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технологій. Виключне право на винахід (корисну модель) засвідчується патентом. Патентом є охоронний документ, який засвідчує пріоритет, авторство і виключне право на винахід (корисну модель).</p> <p>Правова охорона надається винаходу (корисній моделі), який не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності.</p> <p>Об'єктом винаходу (корисної моделі) може бути: продукт (пристрій, штам мікроорганізму, культура клітини рослини і тварини); процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу.</p>	<p>Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони винаходів (корисних моделей).</p>	<p>15 хв.</p>
<p>Відмінність між винаходом та корисною моделлю.</p>	<p>Винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним. Винахід визнається новим, якщо він не є частиною рівня техніки. Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Укрпатенту. Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не випливає явно із рівня техніки.</p> <p>Винахід (корисна модель) визнається промислово придатним, якщо його може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності.</p> <p>Чим же відрізняються корисна модель і винахід? Якщо винахід повинен відповідати трьом умовам патентоздатності (якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним), то для корисної моделі – лише дві умови патентоздатності: світова новизна; промислова придатність.</p> <p>Строк дії патенту на винахід становить</p>	<p>Проаналізувати відмінність правової охорони винаходу та корисної моделі.</p>	<p>10 хв.</p>

	20 років, а строк дії патенту на корисну модель –10 років.		
Винаходи (корисні моделі) у сфері медицини	У вигляді активного діалогу/дискусії/обговорення разом з аудиторією ідентифікувати об'єкти винаходу (корисної моделі) у сфері медицини. <i>Розглянути кейс 1.</i>	Розкрити значення винаходів (корисних моделей) у сфері медицини.	15 хв.
Підсумки	Проблематика полягає у тому, що в Україні однакові результати інтелектуальної діяльності можуть охоронятися як винаходи і як корисні моделі. Проте отримання патенту на корисну модель має більше переваг, ніж отримання патенту на винахід: менше часових і фінансових витрат; менше вимог патентоздатності і, як наслідок, вищий рівень охорони такого результату; нижчі ризики визнання права недійсним. Законодавство України не розмежовує об'єкти, які підпадають під правову охорону, як винаходи та як корисні моделі, що призводить до збільшення кількості патентів, які дублюють один одного, і має негативні наслідки для реалізації прав людини у сфері медицини.	Узагальнити отримані знання та акцентувати увагу на існуючих проблемах.	3 хв.

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.3)

Визначте, які з наведених об'єктів є винаходами в медицині:

- ✦ методи виконання розумових операцій,
- ✦ пристрій,
- ✦ умовні позначення,
- ✦ речовина,
- ✦ наукові теорії,
- ✦ штам мікроорганізму,
- ✦ культури рослинних і тваринних клітин,
- ✦ процес,
- ✦ алгоритми та програми для обчислювальних машин,
- ✦ розклади,
- ✦ метод,
- ✦ методи організації та економічного управління,
- ✦ нове застосування відомого продукту чи процесу,
- ✦ правила,
- ✦ проекти
- ✦ схеми планування будівель і споруд.

Рекомендована література

Основна

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 10-19.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).
3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII, статті 1, 6 та 7 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).
4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426: станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Об'єкти винаходу, корисної моделі.
2. Умови патентоздатності винаходу, корисної моделі.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Гождзінський С.М., доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.

Лекція № 3 «Промислові зразки»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони промислових зразків;
- 2) розуміти суть поняття «промисловий зразок» з точки зору медицини;
- 3) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Мета лекції:

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо правової охорони промислових зразків; розкрити поняття «промисловий зразок» з точки зору медицини.
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати основи правової охорони промислових зразків;
- 2) уміти ідентифікувати об'єкти промислового зразку з точки зору медицини.

План лекції:

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Загальні відомості про промисловий зразок.
  - 2.2. Складання і подання заявки на видачу патенту.
  - 2.3. Промислові зразки у сфері медицини.
3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання (промисловий дизайн). Завдяки використанню промислового зразка, виріб придбає зовнішню і споживацьку привабливість; у результаті, зростає комерційна вартість виробу і вірогідність його реалізації на ринку збуту. Охорона промислового зразка сприяє економічному розвитку, активізуючи художню творчість в промисловості і виробництві, а також в традиційних сферах мистецтва і художніх промислах.	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.

<p>Загальні відомості про промисловий зразок.</p>	<p>Об'єкти промислового зразка: форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб. Промисловий зразок відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим, тобто, якщо сукупність його суттєвих ознак не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки до Укрпатенту або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.</p> <p>Виріб повинен легко піддаватися промислому тиражуванню. Звідси і назва «промисловий зразок». Якщо цей критерій не задовольняється, об'єкт кваліфікується як витвір мистецтва і підпадає під охорону за законом про авторські права, а не про промислову власність.</p> <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p>	<p>Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони промислових зразків.</p>	<p>15 хв.</p>
<p>Складання і подання заявки на видачу патенту</p>	<p>Заявка на патентування повинна містити: заяву про видачу патенту в одному примірнику; комплект зображень виробу, що дають повне уявлення про зовнішній вигляд виробу, у двох примірниках; опис промислового зразка в одному примірнику; креслення, схему, карту.</p> <p>Заяву про видачу патенту подають за встановленою формою, у ній вказується ім'я та місце проживання заявника — фізичної особи та повну назву Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, місцезнаходження заявника — юридичної особи.</p> <p>Комплект зображень виробу повинен давати повне уявлення про зовнішній вигляд виробу.</p> <p>Опис промислового зразка містить такі розділи: назва промислового зразка; прізвище, ініціали автора промислового зразка; призначення та галузь застосування промислового зразка; перелік зображень, креслень і схем, схем і карт; суть та суттєві ознаки промислового зразка.</p> <p>Креслення, схеми та карти включаються до складу заявки в разі потреби пояснення суті промислового зразка, визначення габаритів та співвідношень розмірів</p>	<p>Проаналізувати процедуру подання заявки на видачу патенту.</p>	<p>10 хв.</p>

	загального вигляду виробу чи його елементів, пояснення ергономічних особливостей зовнішнього вигляду виробу тощо. <i>Розглянути кейс 2.</i>		
Промислові зразки у сфері медицини	У вигляді активного діалогу/дискусії/обговорення разом з аудиторією ідентифікувати об'єкти промислового зразка у сфері медицини.	Розкрити значення промислових зразків у сфері медицини.	15 хв.
Підсумки	У сфері медицини для промислових зразків важливою є не стільки естетична, скільки ергономічна складова. Варто вказати, що зловживання правами інтелектуальної власності на промислові зразки зумовлене заявочним принципом надання правової охорони, тобто під відповідальність заявника.	Узагальнити отримані знання.	3 хв.

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.1)

Обґрунтуйте, які з наведених об'єктів інтелектуальної власності належать до об'єктів промислового зразка:

- ✦ форма, промислові споруди,
- ✦ малюнок,
- ✦ об'єкти архітектури,
- ✦ друкована продукція,
- ✦ об'єкти газоподібних
- ✦ речовин,
- ✦ об'єкти сипких речовин?

Кейс 2 (до питання 2.2)

З'ясуйте, які складові частини, необхідні для подачі заявки на патентування промислового зразка:

- ✦ рішення товариства винахідників України,
- ✦ заява про видачу патенту,
- ✦ висновок підприємства, на якому працює заявник, комплект зображень виробу,
- ✦ опис промислового
- ✦ зразка,
- ✦ креслення,
- ✦ свідоцтво на право зайняття підприємницькою діяльністю,
- ✦ схема,
- ✦ карта,
- ✦ дозвіл місцевих органів самоврядування.

Рекомендована література

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 20-23.

2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

3. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.08.2022),.

Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Об'єкти промислового зразка.
2. Критерії охороноздатності промислового зразка.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Гождзінський С.М., доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.

Лекція № 4 «Знаки для товарів і послуг»

Вид лекції: традиційна (інформаційна, проблемна).

Компетенції:

- 1) демонструвати знання та розуміння основних засад правової охорони знаків для товарів та послуг;
- 2) розуміти особливості назв лікарських засобів;
- 3) демонструвати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Мета лекції:

- 1) дидактична мета – сформувати систематизовані знання щодо правової охорони знаків для товарів та послуг на прикладі фармацевтичної галузі;
- 2) виховна мета – сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури особистості;
- 3) розвивальна мета – розвивати інтелектуальні здібності, мислення, самостійність.

Обладнання лекції: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, мультимедійна система, екран для мультимедійної системи.

Завдання лекції:

- 1) знати основи правової охорони знаків для товарів та послуг;
- 2) уміти застосовувати отримані знання до характеристики назв лікарських засобів.

План лекції:

1. Вступна частина.
2. Основні питання лекції.
  - 2.1. Поняття товарного знака для товарів та послуг.
  - 2.2. Використання товарних знаків у медицині та фармації.
  - 2.3. Назва лікарського засобу як об'єкт дослідження судової експертизи.
3. Підсумки.

Опис етапів лекції

Назва етапу лекції	Зміст етапів	Освітня мета етапу	Час
Вступна частина	Знаки допомагають споживачеві розрізнити товари різних виробників. Саме з цією метою виникла потреба надати правову охорону такому найменуванню або фірмі, щоб нею не могли неправомірно скористатися інші особи. Крім товарних знаків, виникла необхідність ще в одному правовому засобі розрізнення товарів одного й того самого виду. На ринку має значення не лише якість товару, його зовнішній вигляд, але і його виробник. Тобто, виникла потреба розрізняти деякі товари і за місцем їх виробництва. Таким	Розкрити актуальність теми лекції; ознайомити студентів з планом лекції.	2 хв.

	чином, виникло право на комерційне найменування, право на торговельну марку, право на географічне зазначення.		
Поняття товарного знака для товарів та послуг	<p>Товарний знак і знак обслуговування – позначення для відрізнення відповідно товарів і послуг, які виробляють чи надають одні фізичні або юридичні особи, від однорідних товарів і послуг, що виробляють чи надають інші фізичні або юридичні особи.</p> <p>Знак – позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів та послуг інших осіб.</p> <p>Об'єкти товарного знака:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Словесні у вигляді слів або сполучень літер. 2. Зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині. 3. Об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах. 4. Комбінації вищезазначених позначень. <p>Товарний знак може бути зареєстрований у будь-якому кольорі чи кольоровому поєднанні.</p> <p>Правова охорона надається знаку, що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та на який не поширюються підстави для відмови в наданні правової охорони, встановлені законодавством.</p> <p>Вартість товарного знака іноді перевищує вартість усього майна фірм, тому товарний знак ретельно охороняється його власником.</p> <p><i>Розглянути кейс 1.</i></p>	Оволодіти знаннями щодо основ правової охорони знаків для товарів та послуг.	15 хв.
Використання товарних знаків у медицині та фармації	<p>Серйозні фармацевтичні фірми нерідко залучають фахівців-лінгвістів та семонеміків (від грецької – призначати назву, знак) для розробки назви свого нового лікарського засобу, бо цей процес має велике комерційне і юридичне значення. Комерційне значення полягає в легкості ідентифікації препарату, його можливості відрізнитися від інших, тобто його маркетинговому успіху, приємному і легкому звучанні, можливо, асоціативному порівнянні.</p> <p>Слід зауважити, що найбільш</p>	Проаналізувати особливості назв лікарських засобів.	15 хв.

	<p>поширеними в цій галузі є саме словесні позначення лікарських засобів, – принаймні це те, що ми можемо спостерігати на українському ринку лікарських засобів, і якщо врахувати, що іноземними препаратами ми, м'яко кажучи, не обділені, можна зробити висновок, що більш як 80% – це все таки словесні позначення, які мають графічну і фонетичну форму. Правда, дуже часто ці словесні позначення супроводжують графічні знаки. Для легкого проведення асоціацій хімічні препарати називають традиційно для цієї галузі, назви складають з фрагментів хімічної назви або декількох хімічних назв (для комбінованих препаратів); іноді назва вказує на захворювання (наприклад, «Антиангін»), часто назви походять від назв рослинних компонентів (фізостигмін – від рослини фізостигма), ліки тваринного походження співзвучні з назвами органів, тканин, ферментів (адреналін, інсулін та ін.), синтетичні лікарські засоби частіше називають за частинами хімічних назв (парацетамол – від пара-ацетамінофенол, димедрол – від диметиламіноетиловий ефір бензгідролу), деякі назви містять натяк на лікувальний ефект (Но-Шпа від <i>nosprasm</i> Анальгін – від <i>analgos</i> (заперечення і біль). Іноді зазначені методи вироблення назв поєднуються.</p> <p><i>Розглянути кейс 2.</i></p>		
<p>Назва лікарського засобу як об'єкт дослідження судової експертизи</p>	<p>Торгова назва лікарського засобу – словесне позначення, під яким певний виробник проводить реєстрацію, пропонує до продажу та реалізує на фармацевтичному ринку вироблений ним лікарський (фармацевтичний) засіб, який має певний якісний та кількісний склад та фармакологічні властивості.</p> <p>Відмінність між назвою лікарського засобу та торговельною маркою полягає у їх функціональному призначенні. Торговельна марка виконує роль розрізняльного позначення – засобу індивідуалізації товарів конкретного</p>	<p>Проаналізувати відмінності між назвою лікарського засобу та торговельною маркою.</p>	<p>10 хв.</p>

	<p>виробника на ринку однорідної продукції. Назва лікарського засобу виконує загально-інформативну функцію, пов'язану з призначенням тих чи інших ліків.</p> <p>Торгові назви лікарських засобів (фармацевтичних препаратів), зареєстровані як торговельні марки для товарів, часто стають предметом судових спорів через їх схожість настільки, що можна сплутати. При цьому, іноді в судових рішеннях містяться протилежні висновки щодо схожості одних і тих же назв лікарських засобів. У більшості справ проводиться первинна та повторна судові експертизи, а в деяких випадках до справи залучають і більше висновків судових експертиз та експертних досліджень.</p> <p>Особливість реалізації лікарських засобів на ринку зумовлює і особливості визначення схожості їх назв, зареєстрованих як торговельні марки. Крім того, не всі загальні підходи до визначення схожості позначень можуть застосовуватись до назв лікарських засобів.</p> <p>При встановленні схожості назв лікарських засобів необхідно враховувати велику кількість взаємопов'язаних факторів (семантичну, фонетичну, графічну схожості та інше).</p>		
Підсумки	<p>Результати інтелектуальної діяльності людини у медичній сфері за своєю специфікою та значенням, а саме – впливом на здоров'я та життєдіяльність людини, відрізняються від результатів інтелектуальної діяльності в інших сферах. Зараз широко обговорюється необхідність створення спеціальних правил розгляду заявок на винахід у сфері фармацевтики та медицини. Як показує проведене дослідження, такий же висновок можна зробити і щодо необхідності створення спеціальних правил розгляду заявок та проведення експертизи торговельних марок –лікарських засобів.</p>	Акцентувати увагу на особливостях результатів інтелектуальної діяльності людини у медичній сфері.	3 хв.

Кейси для обговорення зі студентами під час лекції

Кейс 1 (до питання 2.1)

Визначте, які із позначень згідно із Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» можуть одержати правову охорону:

- ✦ словесні у вигляді слів або сполучень літер, які не мають розрізняльної здатності;
- ✦ зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині;
- ✦ державні герби, прапори й емблеми;
- ✦ об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах;
- ✦ емблеми;
- ✦ скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій;
- ✦ комбінації словесних, зображувальних та об'ємних позначень;
- ✦ офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма; печатки;
- ✦ офіційні назви держав;
- ✦ нагороди та відзнаки.

Кейс 2 (до питання 2.2)

У фармацевтичній галузі у процесі створення лікарських засобів дуже важливою ланкою є його назва. Можна виділити три основні групи назв лікарських засобів:

- 1) хімічні – походять від молекулярних формул діючих речовин і характеризують хімічну структуру молекули;
- 2) міжнародні непатентовані – проходять реєстрацію у ВООЗ, не підлягають реєстрації в національних патентних відомствах;
- 3) торговельні – товарні знаки.

Чи може хімічна назва лікарського засобу бути зареєстрована як товарний знак?

Як віднайти нову назву для препарату-генерика?

Рекомендована література

Основна

1. Зайцева Г.М., Пушкарьова Я.М., Гождзінський С.М. Основи патентознавства: навчально-методичний посібник / НМУ, 2022. – с. 23-27.

2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII, статті 1 та 5 : станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII, статті 1, 5 та 6 : станом на 14 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, статті 418-426 : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.08.2022).

Додаткова

1. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). *Укрпатент*. URL: <https://ukrpatent.org/uk> (дата звернення: 27.08.2022).

Питання для самопідготовки студента до лекції

1. Об'єкти торговельної марки.
2. Підстави для відмови в наданні правової охорони.

Розробники методичної рекомендації:

Пушкарьова Я.М., доцентка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Зайцева Г.М., завідувачка кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії,
Гождзінський С.М., доцент кафедри аналітичної, фізичної та колоїдної хімії.